

आदिवासी (अनुसूचित जमाती) सहकारी
सूतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर
करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : MTD-२४०२६/११/२०२४-MTD(Desk३)

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
विस्तार भवन, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक - १३.०८.२०२४

वाचा :-

- १) आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक : आविम-१०९६/प्र.क्र.१४३/का.३
दिनांक १४.१०.१९९८.
- २) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्रमांक : एमपीसी-
१०९९/प्र.क्र.२४४/विधयो-२, दिनांक ३०.०३.२०००.

प्रस्तावना:-

आदिवासी विकास विभागाच्या दि.१४.१०.१९९८ च्या शासन निर्णयान्वये, राज्यातील आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील आदिवासी सहकारी सूतगिरणीस भागभांडवल मंजूर करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. त्यानुसार आदिवासी सहकारी सूतगिरण्यांना सभासद भांडवलाच्या प्रमाणात शासकीय भागभांडवल १ : ९ या प्रमाणात विहीत अटी व शर्तीच्या अधीन राहून पुरविण्यात येते.

सूतगिरण्यांनी सभासद भागभांडवल उभा केल्यानंतर त्यांना शासकीय भागभांडवल पुरविण्यात येते. भागभांडवलाची पुर्तता झाल्यानंतर ह्या सूतगिरण्या उर्वरित निधी खूल्या बाजारातील वित्तीय संस्थांकडून कर्ज उभारून सूतगिरण्या सुरु करत होत्या. अशा सूतगिरण्यांना कर्ज देण्याकरिता वित्तीय संस्था नाखूष असल्याचे निदर्शनास आल्याने सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.३०.०३.२००० च्या शासन निर्णयान्वये, विशेष घटक योजनेतून मागासवर्गीय (अनुसूचित जाती) सहकारी सूत गिरण्यांना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाकडून दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्याबाबत सर्वसमावेशक धोरण निश्चित करण्यात आले आहे. त्यानुसार सहकारी सूतगिरण्यांनी उभारलेले स्वतःचे भागभांडवल व शासकीय भागभांडवल याच्या एकत्रित प्रमाणाच्या १ : १ या प्रमाणात दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्यात येत आहे. आदिवासी विकास विभागाकडून आदिवासी सहकारी सूतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्याबाबत अद्याप धोरण निश्चित करण्यात आलेले नाही. त्यामुळे आदिवासी सहकारी सूतगिरण्या ह्या सदर लाभापासून वंचित आहेत.

त्यामुळे सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.३०.०३.२००० च्या शासन निर्णयाच्या धर्तीवर, आदिवासी (अनुसूचित जमाती) सहकारी सुतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज आदिवासी विकास विभागाकडून मंजूर करण्याकरिता शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

उपरोक्त बाबी विचारात घेऊन, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि.३०.०३.२००० च्या शासन निर्णयाच्या धर्तीवर, आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील आदिवासी (अनुसूचित जमाती) सहकारी सुतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज आदिवासी विकास विभागाकडून मंजूर करण्याकरिता खालीलप्रमाणे धोरण निश्चित करण्यात येत आहे.

२. कर्जपुरवठ्याच्या प्रस्तावासंबंधित करावयाची कार्यवाही :

२.१ आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील आदिवासी सहकारी सूतगिरणीकडून दीर्घ मुदतीच्या कर्जासाठी प्रस्ताव प्राप्त झाल्यास सदर प्रस्ताव विहीत अटी व शर्तीप्रमाणे तपासून स्वयंस्पष्ट अभिप्रायांसहीत शासनास सादर करण्याची संपूर्ण जबाबदारी आयुक्त, आदिवासी विकास यांची राहिल.

२.२ आदिवासी सहकारी सूतगिरण्यांनी सादर केलेला प्रकल्प अहवाल मुल्यांकित करण्याकरिता मूदत कर्ज देणा-या वित्तीय संस्था/बँका यांचेव्यतिरिक्त खालील शासन पुरस्कृत संस्थांपैकी एका संस्थेकडून प्रस्ताव तपासून मुल्यांकित करून घेऊन शासन मान्यतेसाठी सादर करण्यात यावा. प्रकल्प मुल्यांकनाचा खर्च संबंधित सूतगिरणीने सोसणे आवश्यक आहे. मुल्यांकन कामाचे शुल्क रु.२.५० लाख इतके निश्चित करण्यात येत आहे. मुल्यांकन कामाचे शुल्क हे सामाजिक न्याय विभागाने वेळोवेळी निश्चित करण्यात आल्याप्रमाणे लागू राहिल.

१) महाराष्ट्र इंडस्ट्रियल अँड टेक्निकल कन्सल्टन्सी ऑर्गनायझेशन लिमिटेड
(मिटकॉन), पुणे

२) अँग्रीकल्चर फायनान्स कॉर्पोरेशन, मुंबई

३) दत्ताजीराव टेक्निकल इन्स्टिट्युट, इचलकरंजी

२.३ संस्थेची जमीन संस्थेच्या नावे असल्याचा पुरावा म्हणून संस्थेच्या नावाचा ७/१२ चा उतारा प्रस्तावासोबत जोडण्यात यावा. त्याचबरोबर कायदेशीर खरेदीपत्राची सत्यप्रत पाठवावी. आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी सदर कागदपत्रांची खातरजमा करून घ्यावी.

२.४ गहाणखताचा प्रचलित कायदानुसार करारनामा करण्यात यावा. संबंधित सूतगिरणीने शासन व वित्तीय संस्था या दोहोंकडून कर्ज घेतल्यास कर्जाच्या प्रमाणात गहाणखतावर शासन आणि वित्तीय संस्था यांचा प्रभार राहिल. सूतगिरणीचे संचालक मंडळाला सदर कर्जासाठी वैयक्तिकरित्या जबाबदार मानण्यात येईल.

२.५ संस्थेने खरेदी केलेल्या जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा बोजा नसल्याबाबतचे संस्थेच्या नावाचा उल्लेख असलेले सक्षम प्राधिका-यांचे प्रमाणपत्र प्रस्तावासोबत सादर करणे आवश्यक आहे. आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी याबाबतची खातरजमा करावी.

२.६ आवश्यक असेल तेथे बिगर शेती परवाना घेऊन त्याची सत्यप्रत प्रस्तावासोबत पाठवावी. बिगर शेती परवान्याची मुदत संपली असल्यास मुदतवाढीचे आदेश सादर करावेत.

२.७ प्रकल्प उभारणीकरिता ५२ आठवड्याचा कालावधी असावा व त्या सहकारी सूतगिरणीस निधीची आवश्यकता लागेल त्याप्रमाणे निधीचे वितरण करण्यात येईल. आयुक्त (वस्त्रोद्योग) व आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी सदर बाबत शासनाच्या प्रचलित धोरणाच्या अधीन राहून हा निर्णय घ्यावा.

२.८ सहकारी सूतगिरण्यांचे स्वतःचे भागभांडवल आणि शासकीय भागभांडवल यांच्या एकत्रित निधीच्या १:१ प्रमाणात दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर करण्यात यावे.

२.९ आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक आणि संबंधित सूतगिरणीचे अध्यक्ष यांच्या नावे संयुक्त खाते उघडण्यात येऊन सदर कर्ज संबंधित खात्यावर जमा करण्यात येऊन त्यांनी सदर खाते संयुक्तपणे कार्यान्वित करावे.

३. कर्जपुरवठ्यासाठीच्या अटी व शर्ती :

३.१ वस्त्रोद्योग विभागाकडून वेळोवेळी विहीत करण्यात येणा-या सहकारी सूतगिरण्यांच्या प्रकल्प किंमतीच्या ५ टक्के आणि कमीत कमी रु.८० लाखापर्यंत सभासद भागभांडवल गोळा केल्यास सदर गिरण्या कर्जाकरिता पात्र समजण्यात येतील.

३.२ आदिवासी विकास विभागाकडून शासन निर्णय दि.१४.१०.१९९८ मधील तरतुदीनुसार शासकीय भागभांडवल वितरीत झालेल्या गिरण्या योग्य प्रमाणात शासनाकडून कर्ज मिळणेस पात्र राहतील.

३.३ सूतगिरणीचा प्रकल्प उभारताना जी संनियंत्रण समिती राहिल, त्यामध्ये शासनाच्या आदिवासी विकास विभाग आणि वस्त्रोद्योग विभागाचा प्रतिनिधी असावा.

३.४ सूतगिरणीच्या संचालक मंडळावर शासनाचे आदिवासी विकास विभाग आणि वस्त्रोद्योग विभाग यांच्याकडून नियुक्त होईल अशी व्यक्ती शासन नियुक्त संचालक म्हणून राहिल.

३.५ शासनाकडून दिल्या जाणा-या दीर्घ मुदतीच्या कर्जाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संचालक, हातमाग व वस्त्रोद्योग, नागपूर यांच्याकडून घेण्यात यावे. कर्जाच्या रक्कमेचा विनियोग योग्य प्रकारे

न झाल्याचे आढळल्यास किंवा अन्य गैरप्रकारे कर्जाची रक्कम अनुज्ञेय नसल्याचे आढळल्यास दिलेली रक्कम महसूली थकबाकी म्हणून वसूल करण्यात येईल.

३.६ ज्या कामाकरिता दीर्घ मुदतीचे कर्ज मंजूर केले आहे त्या कामाकरिताच सहकारी सूतगिरण्यांनी त्याचा वापर करावा. गैरवापर दिसून आल्यास दंडात्मक व्याज दरासह महसूल थकबाकी म्हणून सर्व रक्कम वसूल करण्याचे अधिकार शासनास राहतील.

३.७ प्रथम दिलेल्या कर्जाच्या हप्त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र संचालक, हातमाग व वस्त्रोद्योग, नागपूर यांच्याकडून घेतल्यानंतर तदनंतरचा कर्जाचा हप्ता वितरीत करावा.

३.८ आदिवासी सहकारी सूतगिरणीचे अध्यक्ष व उपाध्यक्ष हे अनुसूचित जमातीचे असावेत.

३.९ सूत गिरणीच्या संचालक मंडळावर/कार्यकारीवर सर्वच सदस्य अनुसूचित जमातीचे असावेत. केवळ एक सदस्य अमागासवर्गीय असेल.

३.१० संबंधित सूतगिरणीमध्ये ८० टक्केपेक्षा जास्त सभासद अनुसूचित जमातीचे असतील यासंबंधीची खात्री संबंधित प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, संबंधित अपर आयुक्त, आदिवासी विकास व आयुक्त, आदिवासी विकास यांनी करून घ्यावी. खात्री झाल्यानंतरच कर्जाचे वाटप करण्यात यावे.

३.११ शासनाच्या इतर विभागांच्या (वित्त/वस्त्रोद्योग विभाग) सहकारी संस्थांनी कर्ज भागभांडवल देतेवेळी ज्या अटी व शर्ती घातल्या जातात, त्या सर्व अटी व शर्ती या प्रकरणी लागू होतील.

३.१२ प्रकल्पाच्या सुनियोजित उभारणीसाठी शासन आवश्यकतेनुसार ज्या अटी व शर्ती वेळोवेळी विहीत करेल, त्या अटी व शर्ती बंधनकारक राहतील.

४. कर्ज व व्याज वसूलीची कार्यपद्धती :

४.१ प्रकल्प सुरु झाल्यानंतर २ वर्षांनी कर्जाची परतफेड सुरु करण्यात यावी. कर्जवसूलीची जबाबदारी ही आयुक्त, आदिवासी विकास यांची राहिल. कर्जवसूलीचा विलंबावधी हा वित्तीय संस्थाप्रमाणेच असावा.

४.२ सूतगिरणीला मंजूर करण्यात आलेल्या कर्जाचे धनादेश सूतगिरणीचे अध्यक्ष व आयुक्त, आदिवासी विकास यांच्या संयुक्त खात्यात जमा केल्याच्या दिनांकापासून व्याजाची आकारणी करण्यात यावी.

४.३ कर्जाची परतफेड ६ वर्षांच्या कालावधीत एकूण २४ समान त्रैमासिक हप्त्यात करण्यात यावी. यापैकी पहिले १६ हप्ते मुद्दल व शेवटचे ८ हप्ते व्याज याप्रमाणे कर्ज व व्याज वसूल करण्यात यावे.

४.४ कर्जाची वसूली देय झाल्यानंतर थकीत कर्ज वसूल करण्यासंदर्भात आयुक्त, आदिवासी विकास व सहनिबंधक, सहकारी संस्था (आदिवासी विकास), नाशिक यांच्याद्वारे संबंधित सूतगिरणीस तीन-तीन महिन्यांच्या मुदतीनंतर तीनवेळा मागणीपत्र पाठविण्यात येईल. त्यानंतरही कर्जवसूलीला सूतगिरणीचा प्रतिसाद मिळाला नाही तर गहाणखताच्या आधारे कर्जवसूली करण्याचे अधिकार आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना राहतील.

४.५ व्याजाचा दर, दंडनीय व्याज इत्यादी वित्त विभागाने वेळोवेळी कळविल्याप्रमाणे राष्ट्रीय कृषि व औद्योगिक विकास बँक, नवी दिल्ली (NABARD) द्वारा निश्चित केल्याप्रमाणे राहतील.

५. सामाजिक न्याय विभागामार्फत आणि सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागामार्फत सहकारी सूतगिरण्यांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज देण्याबाबतच्या योजनेत वेळोवेळी करण्यात येणारे बदल/सुधारणा हे आदिवासी सहकारी सूतगिरण्यांना लागू राहतील.

६. सदर शासन निर्णय दि.३०.०७.२०२४ रोजी मा.मंत्रीमंडळ बैठकीत प्राप्त झालेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०८१३१११५३५७५२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(रविंद्र गोटे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
६. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
७. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
८. मा.उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
९. मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई

१०. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
११. सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. सचिव (वस्त्रोद्योग), सहकारी, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. सचिव, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१४. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१५. आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
१६. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक.
१७. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक
१८. आयुक्त (वस्त्रोद्योग), वस्त्रोद्योग आयुक्तालय, नागपूर
१९. संचालक, हातमाग, वस्त्रोद्योग संचालनालय, नागपूर
२०. सहनिबंधक, सहकारी संस्था, आदिवासी विकास, नाशिक
२१. सर्व उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२२. वित्त विभाग (व्यय-१४), मंत्रालय, मुंबई.
२३. निवडनस्ती, कार्यासन-३, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.